

The Evaluation of School Guidance Services from the Perspective of Preschool Teachers

Ege AKGUN*

ABSTRACT. The purpose of this study is to evaluate the guidance services for nursery classes in primary schools, which have a guidance teacher, according to the perceptions of preschool teachers. The study was carried out among 14 preschool teachers employed in the nursery classes of primary schools in Ankara, affiliated with the Ministry of National Education. For the purpose of this study, easily accessible sampling method is selected from among purposive sampling methods. The teachers in the sample were interviewed. During the interview they were asked questions about school guidance unit and its services. Their responses were recorded, and their expressions were summarized and interpreted using descriptive analysis technique. The findings of the analysis show that teachers primarily require guidance services to concentrate on children with special needs, children with behavior problems and children with disabilities in inclusive classes, in short children with problem behaviors and their families. Training programs for parents are deemed to be of secondary importance. Most of the teachers stated that they are satisfied with current guidance services and that they do not have any other expectations from the guidance unit.

Keywords: school guidance services, preschool teachers, elementary school.

SUMMARY

Purpose and Significance: Guidance services provided at preschool period are of particular importance as this educational period is the first stage in the school life of children, contributes to the development of either positive or negative attitudes towards school and holds the risk that children can generalize these attitudes in their future school life. Given that, in the literature, the number of studies about guidance services in primary school, particularly in preschool period is quite limited, the present study can contribute to the literature to determine the current situation of guidance services and to develop these services. The purpose of this study is to evaluate the guidance services for nursery classes in primary schools, which have a guidance teacher, according to the perceptions of preschool teachers.

Methods: This is a descriptive study carried out to identify the current situation and designed on the basis of qualitative research techniques. It was required to use qualitative method in this study, which intends to find out how preschool teachers perceive guidance services offered by the school guidance teacher in their classroom. The study was carried out among 14 preschool teachers working at nursery classes of primary schools in Ankara, affiliated with the Ministry of National Education. For the purpose of this study, easily accessible sample method is selected from among purposive sampling methods. The teachers in the sample were interviewed by using a semi-structured interview form. The questions were formulated to collect personal information and to learn teachers' perceptions about school guidance unit and its services.

Results: The main findings obtained from interviews with teachers are as follows: Given the responses for what they understand from guidance services, it is noted that teachers ignore the developmental aspect of guidance and concentrate on problem situations. Secondly, teachers were asked how they collaborate with guidance teacher and which services they receive from the guidance unit. The priority concerns of teachers are children with special needs, with behavior problems, and with disabilities in inclusive classes, and their families (n=13). Training programmes for parents are of secondary importance (n=3). The teachers expect from the guidance unit to carry out guidance services within the curriculum (n=1) and to receive information about what they can do to deal with students with problem behaviors (n=3). Finally, the teachers mentioned that they were satisfied with current guidance services and had no other expectations from the guidance unit (n=10).

Discussion and Conclusion: The findings from interviews show that priority guidance services for nursery classes are dealing with children with problem behaviors and their families, informing teachers about these children and organizing parent training programs. This study was carried out in the schools in Ankara, and as a limitation of qualitative studies, it cannot be generalized. That is why it is proposed that further studies are designed, based on the findings of this study, which involves guidance teachers, administrators and families as well and which covers a larger sample and combines qualitative and quantitative data. It is further suggested that guidance teachers who provide service for preschool classes receive in-service training on the distinctive characteristics of preschool period and on the guidance services required at this period.

* Res. Ass. PhD. Ankara University, eakgun@education.ankara.edu.tr

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bakış Açısıyla Anasınıflarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

Ege AKGÜN*

Öz. Bu araştırmanın amacı ilköğretim okullarının anasınıflarına verilen rehberlik hizmetlerinin okul öncesi öğretmenlerinin algılamalarına göre belirlenmesidir. Araştırma Ankara ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarında çalışan 14 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Burada amaçlı örneklem yönteminden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi seçilmiştir. Araştırmada yer alan öğretmenler ile görüşme yapılmıştır. Görüşmede öğretmenlere okul rehberlik servisi ve yapılan hizmetlerle ilgili sorular sorulmuştur. Öğretmenlerin cevapları kaydedilmiş ve cevaplarda yer alan ifadeler betimsel analiz tekniği ile özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre anasınıflarına verilen öncelikli hizmetin özel gereksinimi olan, davranış problemleri olan ve kaynaştırma öğrencileri ile ilgili olarak özetle problem durumu olan çocuklar ve aileleri ile çalışmalar yapılması olarak ifade edilmiştir. Anne baba eğitim çalışmaları ikinci sırada belirtilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu şu an verilen hizmetlerden memnun olduğunu ve rehberlik servisinden başka bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: okul rehberlik hizmetleri, okul öncesi öğretmeni, ilköğretim okulu

GİRİŞ

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, bireyin bir bütün olarak gelişmesini ve kendini gerçekleştirmesini desteklemektedir (Gökçakan, 2008). Rehberliğin kapsamında yer alan hizmetler dikkate alındığında öğrencilerin her öğretim basamağında bu dönemin gelişim özelliklerine uygun rehberlik hizmetlerinden yararlanması önem taşımaktadır. Eğitim bir süreçtir ve gelişimin de sürekli olduğu gerçeği rehberlik hizmetlerinin eğitimin her kademesinde “gelişimi kolaylaştırma ve gelişim görevlerinin başarılmasında yardımcı olma” işlevini üstlenmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu doğrultuda benimsenen gelişimsel rehberlik, bireyin sürekli gelişim halinde olduğu, içinde bulunulan yaş ve gelişim dönemlerinin bir gereği olarak yerine getirmesi beklenen bazı gelişimsel görevlerinin olduğu ve bir gelişim basamağını başarı ile geçirenlerin daha sonraki gelişim basamağının gelişim görevlerini daha iyi başaracağı gerçeğine dayanmaktadır. Bu yaklaşımda, çocukların gelişimsel görevlerini başarı ile yerine getirmelerini kolaylaştırmak ve desteklemek için sistemli ve programlı bir şekilde rehberlik hizmetlerinin verilmesi amaçlanmaktadır (Gökçakan, 2008; Yeşilyaprak, 2003).

Çocuğun okula başladığı 6-7 yaşlarından, ilköğretim diploması aldığı 14-15 yaşlarına kadar olan gelişim dönemini kapsayan temel eğitim süreci rehberlik hizmetleri açısından çok iyi değerlendirilmesi gereken bir dönemdir. İlköğretim okullarında verilen gelişimsel rehberlik hizmetlerinin çocukların gelişim ve öğrenmelerini desteklediği literatürde yer almaktadır. Bu dönemdeki gelişimsel rehberlik hizmetleri, okuldaki eğitim-öğretim hizmetlerinin tamamlayıcısı ve bütünün bir parçası olmalıdır (Ginter, Scalise, ve Presse, 1990, Hoffman, 1991, Yeşilyaprak, 2003). Temel amaçları aynı olsa da ilköğretim birinci kademedeki rehberlik hizmetleri, ikinci kademe ve orta öğretimdeki hizmetlerden göreceli olarak yeni bir uzmanlık alanı olması, mesleki rehberlik modellerinden daha çok insan gelişimi modellerinden dolayı ortaya çıkması ve yasal ve idari algılamalara göre ikinci kademe ve orta öğretimdeki danışmanların günlük etkinliklerine göre okulda daha dolaylı değerlendirilebilir olması ile farklılaşmaktadır (Hardesty ve Dillard 1994).

02.08.2006 tarih ve 329 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile 2006-2007 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı” kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Program hazırlanırken kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik alanları esas alınmıştır ve ilk ve ortaöğretimde her yeterlik alanına yönelik etkinlikleri içermektedir (İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı İhtisas Komisyonu, 2006).

* Arş. Gör. Dr. Ankara Üniversitesi, eakgun@education.ankara.edu.tr

Etkinlikler, önleyici ve gelişimsel rehberlik anlayışı temel alınarak ve öğrencilerin gelişimsel özellikleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu etkinlikler, öncelikle sınıf rehber öğretmenleri tarafından, bazı kazanımlara yönelik uygulamalar özel bilgi ve deneyim gerektirdiği için okul rehber öğretmeni veya RAM'lerden gelecek uzmanlar tarafından uygulanmaktadır. Bu programlar birbiri üzerine inşa edilen etkinliklerden oluşmuş, ilköğretim birinci sınıftan 11. sınıfa (şu anda 12. sınıfa) kadar uzanan ardışık bir programdır. Bu programlar okuldaki tüm personelin (okul psikolojik danışmanları, öğretmenler, yöneticiler) aktif katılım ve işbirliğini gerektirmektedir (Bükel, Gülsaran, Gülebağlan ve Çetin, 2007). Bu programda anasınıfları yer almamaktadır.

Okul danışmanlarının okul öncesi eğitimde giderek artan ve belirgin bir rol oynamaya başladıkları ve okul öncesi dönemi kapsayan rehberlik programlarının kapsamlı ve gelişimsel olması gerektiği literatürde belirtilmiştir (Hohenshil ve Brown 1991). Rehberlik hizmetlerine okul öncesi eğitimden başlanması, Bağımsız Anaokullarına rehber öğretmen atanmasının zorunlu olması ve sınıf ve öğrenci mevcuduna bakılmaksızın her ilköğretim okuluna rehber öğretmen görevlendirilmesi kararları yeni alınmış kararlardır (T.C.M.E.B., 17. Milli Eğitim Şurası, 2006). Okulöncesi eğitim kurumlarında ve ilköğretim kurumlarında görev yapacak olan psikolojik danışmanların formasyonu daha çok ortaöğretimde çalışabilecek biçimde olmasının da etkisi ile ülkemizde, PDR hizmetleri okulöncesi eğitimde ve ilköğretimde hala yaygın olarak verilememektedir (Doğan, 2001; Yüksel-Şahin, 2008).

Okul öncesi eğitim dönemi çocuğun ilk okula adım attığı sınıf olması, okula ilişkin geliştirebileceği olumlu yada olumsuz tutumların oluşması, bu tutumların ileriki öğrenim yaşamına genellenme riskinin olması nedeni ile okul öncesi dönemde verilebilecek rehberlik hizmetleri ayrıca önem taşımaktadır. Okul öncesi dönem çocukları için rehberlik programlarında yer alması gereken özellikler; olumlu benlik bilinci geliştirmesine yardım etme, sosyal ve duygusal gelişimini destekleme, problem çözme becerilerini geliştirme ve bağımsız düşünmesini cesaretlendirme, iletişim becerilerini geliştirme, ilgilerini açığa çıkarma, kendini kontrol yeterliğini destekleme, kişiye özel ruhsal, sosyal ve fiziksel ihtiyaçlarını tanımlama, farklılıklara ve diğerlerinin haklarına saygı bilincini geliştirme, yaratıcılığı ve estetik algıyı destekleme, fiziksel, zihinsel, duygusal özelliklerini tanıma, farklılıkları fark etme ve saygı gösterme, aile sisteminde yerinin farkında olma, işbirliği davranışları göstererek başkaları ile etkileşimde bulunma, cezaların türlerinin farkında olma, uygun olan ve olmayan dokunuşlar arasındaki farkı bilme, verilmesi zor kararları tanımlama, olumlu olumsuz duygu yaratan durumları ve bu duygularla başa çıkma yollarını bilme, insanları ve hoşlandıkları etkinlikleri tanıma, toplum okul ve evde farklı çalışma durumlarını ve çalışma'yı tanımlama, hata yapmanın öğrenmenin parçası olduğunu bilme, birinci sınıfın nasıl olacağını ve beklentilerini belirtme olarak açıklanmaktadır. (Connecticut State Departement of Education, 1991, Hohenshil ve Humes, 1988, Hohenshil ve Hohenshil, 1989, Hohenshil ve Brown, 1991). Yeşilyaprak (2003) okul öncesi dönemde verilebilecek rehberlik hizmetlerini kişisel açıdan, çocuğun kendini kabul, özgüvenini geliştirme, benlik kavramını oluşturma, sosyalleşmeyi sağlama; eğitsel açıdan okula uyum ve ilköğretime hazır olma, okulu sevme, okumaya-eğitime karşı güdülenme, temel becerileri kazanma; mesleki rehberlik açısından mesleki gelişim görevlerini gerçekleştirmeye yönelik etkinlikler olarak açıklamıştır. Okul öncesi eğitim basamağında verilecek bu rehberlik etkinliklerini ilköğretim okullarında çalışan rehber öğretmenler düzenlemekte ve yürütmektedirler.

Literatürde okul danışmanlarının verdikleri hizmetler ve rol tanımları ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. İlköğretim okullarındaki danışmanların yükümlülükleri ve görevleri orta dereceli okullarda görev yapan danışmanlar ile tıpatıp aynı değildir. Onlar gelişimsel evrelere özelleşmiş ve bu dönemdeki öğrencilerin özelliklerine ve okulun durumuna uygun hizmet vermektedirler. İlköğretim okullarında çalışan danışmanlar diğerlerine göre daha fazla konsültasyon ve koordinasyona dayalı ve daha az idari ve dokümana dayalı etkinlikler yapmaktadırlar. Bu araştırmalarda, ilköğretim okullarında çalışan danışmanların öncelikli ve anahtar rollerinin bireysel ve grup danışması ve konsültasyon yapma olarak belirtilmiştir. Bu rollerden sonra danışmanlar koordinatörlük, aileye yardım ve destekleme, çocukları ön değerlendirme ve yönlendirme görevlerini üstlenmektedir (Amatea ve Clark, 2005; Bonebrake ve Gorgers, 1984; Carroll, 1993; Clark ve Amatea, 2004; Coll ve Freeman, 1997, Ekstrom, Elmore, Schafer, Trotter ve Webster, 2004, Gibson, 1989; Ginter, Scalise, ve Presse, 1990, Hardesty ve Dillard, 1994, Humes ve Hohenshil, 1987; Miller, 1986, 1989; Morse ve Russell, 1988).

Ülkemizde okul rehber öğretmenlerinin rollerini değerlendiren araştırmalar bulunmaktadır (Duman, 1985; Görkem, 1985; Gültekin, 1984; Güvendi, 1980; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Karagüven, 2001; Kepçeoğlu, 1978; Korkut-Owen ve Owen, 2008; Kutlu, 2002; Kuzgun, 1981; Öztoprak, 1991; Pişkin, 1989; Yüksel-Şahin, 2008). Bu çalışmalar daha çok ortaöğretimde sürdürülen rehberlik hizmetleri ile ilgilidir. Geçmiş yıllarda ortaya çıkan ve olumlu olmayan bu araştırma sonuçları dikkate alındığında, günümüzde verilen PDR hizmetlerinde olumlu yöne doğru bir gidişin olup olmadığının araştırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır (Yüksel-Şahin, 2008).

İlköğretim döneminde, özellikle okul öncesi dönemde verilen rehberlik hizmetleri ile ilgili olarak literatürde yer alan araştırmaların kısıtlı sayıda olması dikkate alındığında araştırmanın, okul öncesi eğitimde verilen rehberlik hizmetleri ile ilişkili olarak durum saptanması ve bu hizmetlerin geliştirilmesi açısından alana katkısının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarının anasınıflarına verilen rehberlik hizmetlerinin bu sınıflarda görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin algılamalarına göre belirlenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma betimsel bir durum saptaması niteliğinde olup, nitel araştırma teknikleri temel alınarak desenlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin okulun rehber öğretmeni tarafından kendi sınıflarında verilen rehberlik hizmetlerini nasıl algıladıklarının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada nitel araştırma tekniklerinin kullanılması gerekli görülmüştür. Nitel araştırma teknikleri, ölçümden daha çok açıklamayı olanaklı kılacak olay ve olguların içinde gerçekleştiği durumu dikkate almayı önemsemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Alan ve Katılımcılar

Araştırma Ankara ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarında çalışan 14 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Burada amaçlı örneklem yönteminden kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi seçilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının cinsiyeti kadın ve yaşları 35-45 arasında yer almaktadır, görev yaptıkları okuldaki çalışma deneyimleri en az 2 yıl ve en çok 13 yıl arasında değişmektedir. Öğretmenlerin en az 2 yıldır bu okulda çalışmış olmaları rehberlik hizmetlerini gözlemleyecek yeterli sürelerinin olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanması:

Bu araştırmanın verileri, 15 Mart-15 Mayıs 2009 tarihleri arasında anasınıfı öğretmenlerinin uygun oldukları zamanda kendi okullarında yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Verilerin toplanmasında, görüşme türlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, öğretmenlerin okullarında verilen rehberlik hizmetlerine ve bu hizmetlerin yeterliğine ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Görüşme formunun iç geçerliğini sağlamak için görüşme formu üç alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanların önerileri doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırma amacı ile kullanılmadan önce bir öğretmen ile pilot görüşme yapılmış ve soruların açık ve anlaşılır olduğu anlaşılmıştır. Her bir öğretmen ile bire bir görüşme yapılmıştır. Görüşmeler 20-25 dakika sürmüştür. Görüşme sonuçları görüşme formuna kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme formuna kaydedilen öğretmenlerin cevaplarında yer alan ifadelerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniği ile veriler özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analizin amacı, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterse kullanabileceği bir hale getirilmesidir. Bunun için veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre oluşturulur ve görüşmede kullanılan sorular dikkate alınarak sunulur. Bu analizde, görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Görüşmeler şu aşamalar doğrultusunda değerlendirilmiştir: Araştırmanın amacı doğrultusunda temalar belirlenmiştir. Her bir soruya verilen yanıtlar bu temalar doğrultusunda incelenerek bu temalara vurgu yapan öğretmenler belirlenmiş ve bu

öğretmenlerin sayısı verilerek ortak görüşler belirtilmiştir. Daha sonra bazı öğretmenlerin yanıtlarından bir veya daha fazla ifade direkt alınarak tırnak içinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde öğretmenler ile görüşmelerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Öğretmenlerle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular:

Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular sorulara göre sıralanarak verilmiştir.

1. Öğretmenlerin rehberlik hizmetlerinden ne anladıkları sorusuna verdikleri tüm yanıtlarda rehberlik hizmetlerinin gelişimsel yönünün yer almadığı ve problem durumlarına odaklandığı görülmüştür.

Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

“Sorunumuz olduğu zaman yardım aldığımız yada sorunlu çocukları gönderdiğimiz servistir.”

“Problemi olan öğrencilere yada çocuklara yardım etmek.”

“Rehberlik, bir problem durumunda çözüm bulmak için başvuru ve çözüm yolları arayan planlı ve sistemli bir servistir.”

2. Öğretmenlere ikinci olarak okulun rehber öğretmeni ile yaptığı çalışmalar, anasınıfına verilen rehberlik hizmetleri sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlarda anasınıflarına verilen öncelikli hizmetin özel gereksinimli, davranış problemlili ve kaynaştırma öğrencileri ve aileleri ile ilgili çalışmalar yapılması olarak ifade edilmiştir (n=13). Anne baba eğitim çalışmaları ikinci sırada belirtilmiştir (n=3). Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

“Rehber öğretmen gelip sınıfta bilgilendirme yapmıyor. Sınıfta bir problem durum olduğunda, özel gereksinimli çocuklar olduğunda onları götürüyorum. Rehber öğretmen önce bu çocukla görüşüyor, çocukların aileleri ile görüşüyor, gereken durumda gereken yerlere sevk ediyor.”

“Okulumuzda rehberlik hizmeti duygusal ve davranışsal sorunu olan çocukları gerekli yerlere yönlendirme konusunda var. Haftada bir gün anne-baba eğitimi kursunu halk eğitim merkezi ile işbirliği içinde vermekteler. Kursa katılan anne ve babalara sertifika verilecek.”

“Sınıfımızda farklı olan yada sorun durum sergileyen çocuğu belirleyip onu rehber öğretmene bildiriyoruz. Sonrasında rehber öğretmen çocuğa birtakım testler uygulayıp değerlendirdikten sonra bizi gerekiyorsa aileyi bilgilendirip bundan sonra yapılacaklar konusunda çocuğu ve çocukla ilgili kişileri yönlendiriyor.”

Öğretmenlerin cevaplarında alamadıkları hizmetlerle ilgili ifadeler değerlendirildiğinde ise verilen yanıtlarda bir öğretmen rehberlik servisinin ilköğretime yönelik hizmet verdiğini, anasınıfları ile bir çalışmada bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenler, çocuklarla çalışma yapma, bilgilendirme, anasınıfında gözlem yapma, ölçek uygulama gibi hizmetlerin olmadığını ifade etmişlerdir. Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

“Çocukların okula alışması konusunda bir oryantasyon çalışması yapılmadı ve böyle bir yardım almadım, bu önemli bence.”

“Şimdiye kadar rehber öğretmenlerden hiçbiri sınıfıma ziyaret amaçlı yada test uygulama amacıyla gelmedi. Sınıfa geldiği zamanlar sadece ailelerle ilgili bir sorun olduğunda yada sınıfa bir kaynaştırma öğrencisinin geldiği zamanlardı.”

“Okulun rehberlik odası hemen sınıfımızın yanında bulunmaktadır. Buna rağmen rehber öğretmenin bizlerle yada çocuklarla iletişime girme çabası olmadı. Eğer sınıfımda sorunlu çocuk olursa rehber öğretmene danışırım, fakat öncelikle sorunu çocuk-aile-öğretmen üçgeninde çözmeye çalışıyorum.”

“Rehber öğretmen önceliği ilköğretim kademesine vermektedir. Okul öncesi çocukları ile ilgili herhangi bir kayıt tutmuyor, veliler yada öğretmenlerle iletişim kurmuyor. Rehber öğretmen boşanmış ailelere sahip yada ergenlikte olan ilköğretim kademesindeki çocuklara yönelik çalışıyor.”

“Rehber öğretmenlerden profesyonel anlamda sistemli bir hizmet alamıyoruz. Bazen ben danışıyorum ama yeterli olmuyor.”

3. Üçüncü olarak öğretmenlerin rehberlik servisinden almayı bekledikleri hizmetler sorulmuştur. Buna göre program dahilinde rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi (n=1), davranış bozukluğu olan öğrenciler olduğunda kendilerinin yapabilecekleri konusunda bilgilendirme (n=3) olarak belirtilmiştir. Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

“Sınıfta davranış bozukluğu gösteren çocuklarla (saldırganlık, arkadaşlarına yada materyallere zarar verme vs.) ilgili rehberlik alabilirim.”

“Belli bir program çerçevesinde rehberlik hizmetlerini almak, bu konuda bilinçlenmek isterim.”

“Okula çocukların sorunu olduğunda yardımcı olacak, özellikle sağlık taramalarında destek alabileceğim bir hizmet almak isterim.”

“Okul içerisinde çocuklarla, velilerle ve okul yöneticileri ile yaşadığımız problemlerde bize yardım eden ve problem durumlarına çözüm yolları arayan ve bizi de ne yapmamız gerektiği konusunda bilgilendiren bir hizmet almak isterim. Okulumuzda böyle bir hizmet var ancak daha kapsamlı ve yeterli hale getirilmesini isterim.”

“Okul öncesi çocuklarına rehberlik hizmeti sunacak kişinin bu alanla ilgili bilgilendirilmiş kişilerden olması gerektiğini düşünüyorum. Okul öncesi çocukları, ilköğretim bünyesinden ayrılarak farklı bir alan olarak görülmeli ve bu yönde hizmetler sunulmalı. Rehberlik hocalarının hizmet verecekleri alanı seçerek bu alanda uzmanlaşmaları gerektiğini düşünüyorum.”

4. Dördüncü olarak öğretmenlere verilen rehberlik hizmetlerinden memnun olup olmadığı sorulmuştur. Öğretmenlerin çoğunluğu şu an verilen hizmetlerden memnun olduğunu ve rehberlik servisinden başka bir beklentisinin olmadığını belirtmiştir (n=10). Bu yanıtlara örnek olarak aşağıdaki ifadeler verilebilir.

“Bence buradaki rehberlik servisi yeterli. Yardıma gereksinim duyduğumda mutlaka ilgileniyorlar, neler yapmam gerektiği konusunda ayrıntılı bilgi veriyorlar.”

“Memnunum, istediğim zaman ulaşabiliyorum ve destek görebiliyorum.”

TARTIŞMA ve SONUÇ

Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre anasınıfına verilen öncelikli hizmetin problem durumu olan çocuklar ve aileleri ile çalışmalar, öğretmenlerin bu konuda bilgilendirilmesi ve bunun yanında anne baba eğitim çalışmaları olarak belirlenmiştir. Bu çalışmaların gelişimsel rehberlik hizmetleri kapsamında yeterli olmadığı görülmektedir.

Wilgus ve Shelley (1988) öğretmenlerin algısına göre okul danışmanlarının rollerini inceleyen çalışmada öğretmenlerin önceliği bireysel ve grup danışmasına verdiklerini belirtmişlerdir. Ginter, Scalise, ve Presse (1990) öğretmenlerin, okul danışmanlarının yardımcı, kolaylaştırıcı ve danışman rollerini öncelikli olarak beklediklerini belirtmişlerdir. İlköğretim okullarında çalışan danışmanlar, okul öncesi dönemdeki çocuklarla ilgili çalışmalarında oyun teknikleri, duyuşsal eğitim, davranış düzenleme teknikleri, gevşeme egzersizleri ve aile danışmanlığı gibi yaklaşımlardan yararlanmaktadır. Bu çalışmaların genellikle duygusal ve davranışsal problemi olan çocuklarla, azınlıklarla ve ailelerdeki problem durumları ile ilgili olduğu görülmektedir (Hoffman, 1991). Bu sonuçlar araştırmanın sonuçları ile paraleldir. Araştırmada da rehber öğretmenlerin genelde problem davranış gösteren çocuklar ile ilgili çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Bir öğretmenin *“İlk dönem sorunlu bir öğrencim vardı, bu konuda rehber öğretmenlerden çok yardım aldım, yapmam gerekenleri anlattı, söylediklerinin çoğunu uyguladığımda çocuğun gündün güne o sorunları göstermediğini fark ettim. İlk dönem çocuğu sürekli yanıma oturtuyordum, çünkü arkadaşlarına devamlı zarar veriyordu, bu dönem artık arkadaşları ile oturuyor. Bunu başarırken rehberlik bize çok yardımcı oldu.”* ifadeleri de bu çalışmaları açıklamaktadır.

Öğretmenlerin rehberlik hizmetlerinden beklentileri sorulduğunda öğretmenler verilen hizmetlerden memnun olduklarını yada davranış problemleri olan çocuklarla çalışma yapma, bilgilendirme gibi halihazırda verilen hizmetlere paralel hizmetler beklediklerine ilişkin yanıtlar

vermişlerdir. Az sayıda anasınıflı öğretmeninin gözlem yapma, çocukları değerlendirmek için ölçek uygulama, oryantasyon gibi gelişimsel rehberlik doğrultusunda beklentileri olduğu görülmüştür. Anasınıflı öğretmenlerinin rehberlik hizmetleri konusunda bilinçlendirilmesi rehberlik servislerinden beklentilerini artırmaları açısından önem taşımaktadır.

Clark ve Amatea (2004) 23 öğretmen ile gerçekleştirdikleri nitel çalışmasına göre öğretmenler, danışmanlar ve öğretmenler arasındaki işbirliği ve iletişimin rehberlik servisinin en önemli görevlerinden biri olduğuna inanmaktadırlar. Gelişimsel Rehberlik anlayışı temelinde öğretmenin rehberlik hizmetlerinin verilmesinde rolü çok önemlidir. Araştırmada yer alan bir öğretmenin “*Rehberlikte öncelikle sınıf öğretmenin çocukları iyi gözlemlemeleri ve sorunu belirledikten sonra rehber öğretmenle işbirliği içinde hareket edilmesi gerektiğine inanıyorum*” ifadesi bu role dikkat çekmektedir. Rehber öğretmen ve öğretmen arasında kurulan işbirliği, rehber öğretmenin anasınıflı öğretmenini desteklemesi ve öğretmenin gerektiğinde rehber öğretmenden yardım istemesi öğrencilerin tüm yönleriyle gelişmeleri için çok büyük bir katkı sağlayacaktır (Erkan, 2006). Öğretmenler okul danışmanlarının rolünü takdir etmekte ve değerini bilmektedirler ancak rehberlik servislerinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğine inanmaktadırlar (Reiner, Colbert ve Pérusse, 2009; Remley ve Albright, 1988).

Rehber öğretmenler, okuldaki tüm personel ile, özellikle de sınıf öğretmenleri ile yönetici ve veliler ile iş birliği içinde çalışmalıdır. Rehberlik hizmetlerini yürütmede sınıf öğretmenleri anahtar konumundadır ancak, öğrenci sayıları da dikkate alınarak, ilköğretim okullarına yeterli uzman personel atanmalıdır. Rehberlik uzmanları özellikle öğretmenlere müşavirlik hizmeti verme, psikolojik danışma yapma, ölçme araç ve gereçleri hazırlama, rehberlik etkinliklerini programlama ve çalışmalarını koordine etme gibi konularda önemli görev ve sorumlulukları üstlenmektedir (Gökçakan, 2008). Bu hizmetler doğru ve yerinde verilmediği takdirde araştırmada yer alan bir öğretmenin de “*Yaptığımız etkinlikler dışında ayrıca bir rehberlik hizmeti almamıza gerek yok, Lisans eğitiminde rehberlik dersi aldım, ayrıca AÇEV’in anne-baba eğitimi konusunda düzenlediği kursa katıldım.*” cümleleriyle ifade ettiği gibi öğretmenler rehber öğretmen rolünü üstlenmek durumunda kalmaktadırlar.

Bu araştırma Ankara ilinde belirlenen ilköğretim okullarında yapılmıştır ve nitel araştırmaların bir sınırlılığı olarak genellenememektedir. Bu nedenle araştırmanın bulguları doğrultusunda yapılacak diğer araştırmalar da rehber öğretmen, yönetici ve ailelerin de dâhil edildiği, daha geniş örneklem ile farklı okul türlerinde ve ölçek kullanılarak nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı araştırma desenlerinin oluşturulması önerilmektedir.

Alanda çalışan uygulamacılara yönelik olarak, ilköğretim okullarında çalışan rehber öğretmenlerin anasınıflarına yönelik gelişimsel rehberlik yaklaşımı doğrultusunda sistemli çalışmalar yapması önerilmektedir. Bunun için öğretmenlere yönelik olarak çeşitli konularda konsültasyon çalışmasının yapılması, çocukları gözlem ve değerlendirme çalışmalarının yapılması, çocuklara yönelik olarak sosyal beceri eğitimi, atılganlık eğitimi gibi çalışmaların yapılması önem taşımaktadır.

Okul öncesi sınıflarına hizmet verecek rehber öğretmenlerin bu dönem özellikleri ve bu dönemde verilebilecek rehberlik hizmetleri konusunda hizmetiçi eğitim çalışmaları ile desteklenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Amatea, E. S., & Clark, M. A. (2005). Changing Schools, Changing Counselors: A Qualitative Study of School Administrators' Conceptions of the School Counselor Role. *Professional School Counseling*, 9(1), 16-27.
- Bonebrake, C. R., & Gorgers, S. B. (1984). Counselor role as perceived by counselors and principals. *Elementary School Guidance & Counseling*, 18, 194-198.
- Bükel, S., Gülsaran, D., Gülebağlan, C. ve Çetin, H. (2007). *İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı İlköğretim Etkinlik Örnekleri* (Editör S.Erkan). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik Ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü www.meb.gov.tr/baglantiilar/index_alfabetik.asp adresinden 15.07.2009 tarihinde indirilmiştir.

- Clark, M. A. & Amatea, E. S.(2004). Teacher Perceptions and Expectations of School Counselor Contributions: Implications for Program Planning and Training. *Professional School Counseling*,8 (2), 132-140.
- Coll, K. M. & Freeman, B. (1997). Role conflict among elementary school counselors: A national comparison with middle and secondary. *Elementary School Guidance & Counseling*, 31 (4), 251-262.
- Connecticut State Departement of Education, (1991) K-12 developmental guidance & counseling program. <http://www.sde.ct.gov/sde/site/default.asp> adresinden 23.01.2009 tarihinde indirilmiştir.
- Carroll, B. W. (1993). Perceived roles and preparation experiences of elementary counselors: Suggestions for change. *Elementary School Guidance and Counseling*, 27(3), 216-226.
- Doğan, S. (2001). Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Nasıl Yapılandırılabilir? VI. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Ankara: ODTÜ Eğitim Fakültesi.
- Duman, E. (1985). *Lise Öğrencilerinin Rehberlik Uzmanlarından Görev Beklentileri ve Görev Beklentilerine Etki Eden Faktörler*. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekstrom, R. B., Elmore, P. B., Schafer, W. D., Trotter, T. V. & Webster, B. (2004). A Survey of Assessment and Evaluation Activities of School Counselors. *Professional School Counseling*,8 (1), 24-30.
- Erkan, S. (2006). *Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Hazırlanması*. (3.Baskı) Ankara: Nobel Yayın.
- Gibson, R. L. (1989). Prevention and the elementary counselor. *Elementary School Guidance & Counseling*, 24, 30-36.
- Ginter, E. J., Scalise, J. J., & Presse, N. (1990). The elementary school counselor's role: Perceptions of teachers. *The School Counselor*, 38, 19-23.
- Gökçakan, Z. (2008). Eğitimde Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanın Değişen İşlevi Ve Gelişimsel Rehberlik Yaklaşımı (Ed. T. Bozkurt, M. Uluğ Ve M.S.Özden) *Eğitim Psikolojisi Sempozyum Kitabı*.
- Görkem, N. (1985). *Öğrencilerin Rehberlik Uzmanlarından Gördükleri Hizmetlerle Bekledikleri Hizmetler Arasındaki Fark*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gültekin, İ. (1984). *Orta Dereceli Okullardaki Sınıf Öğretmenlerinin Görev Algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güvendi, M. (1980). *Rehberlik Saatlerinde Öğrenci Yaşantıları ve Beklentilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hardesty, P. H., & Dillard, J. M. (1994). The role of elementary school counselors compared with their middle and secondary school counterparts. *Elementary and Middle School Guidance*, 29, 83-90.
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14 (1), 333-338.
- Hoffman, L. R. (1991). Developmental counseling for prekindergarten children: A preventive approach. *Elementary School Guidance & Counseling*. 26 (1), 56-67.
- Hohenshil, T. H., & Humes, C. W. (1988). Preschool assessment: Implications for counselors. *Journal of Counseling and Development*, 66, 251-252.
- Hohenshil, T. H., & Hohenshil, S. B. (1989). Preschool counseling. *Journal of Counseling and Development*, 67, 430-431.

- Hohenshil, T. H. & Brown, M. B. (1991). Public school counseling services for prekindergarten children. *Elementary School Guidance & Counseling*, 26 (1) p4-12
- Humes, C. W., & Hohenshil, T. H. (1987). Elementary counselors, school psychologists, school social workers: Who does what? *Elementary School Guidance & Counseling*, 22, 37-45.
- İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı İhtisas Komisyonu (2006). *İlköğretim Ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı*. T.C.Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik Ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü www.meb.gov.tr/baglantilar/index_alfabetik.asp adresinden 15.07.2009 tarihinde indirilmiştir.
- Kepçeoğlu, M. (1978). *Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Uzmanlarının Görevleri: Algılar ve Beklentiler*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Karagüven, H. (2001). Endüstri Meslek Liselerinde Rehberlik Servislerinin İşlerliğinin İncelenmesi Ve Gereksinim Belirleme Çalışması. *VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Ankara: ODTÜ Eğitim Fakültesi.
- Korkut-Owen, F. ve Owen, D. W. (2008). Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve İşlevleri: Yöneticiler ve Psikolojik Danışmanların Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 204-218.
- Kutlu, M. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentileri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 27 (123), 22-30.
- Kuzgun, Y. (1981). Okul Danışmanlarının Rol Algıları Ve Rol Beklentileri. *I. Ulusal Psikoloji Kongresi*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 29.
- Miller, G. M. (1986). State guidance consultants' views of elementary and middle school counseling. *Elementary School Guidance & Counseling*, 21, 166-167.
- Miller, G. D. (1989). What roles and functions do elementary school counselors have? *Elementary School Guidance & Counseling*, 24, 77-89.
- Morse, C. L., & Russell, T. (1988). How elementary school counselors see their role: An empirical study. *Elementary School Guidance and Counseling*, 23, 54-62.
- Öztoprak, S. (1991). *Rehberlik Hizmetlerinin Tanıtılmasının Veli Beklentilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pişkin, M. (1989). *Orta Dereceli Okullarda Görevli Yönetici, Öğretmen ve Danışmanları İdeal ve Gerçek Danışmanlık Görev Algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Reiner, S. M.; Colbert, R. D.& Pérusse, R. (2009). Teacher Perceptions of the Professional School Counselor Role: A National Study. *Professional School Counseling*; 12 (5) 324-332.
- Remley, T. P., & Albright, P. L. (1988). Expectations for middle school counselors: Views of students, teachers, principals, and parents. *School Counselor*, 35, 290-296.
- T.C.M.E.B., 17. Milli Eğitim Şurası kararları, (2006). www.meb.gov.tr/baglantilar/index_alfabetik.asp adresinden 24.07.2009 tarihinde indirilmiştir
- Wilgus, E., & Shelley, V. (1988). The role of the elementary school counselor: Teacher perceptions, expectations, and actual functions. *The School Counselor*, 35, 259-266.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Altıncı Baskı. Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* <http://www.insanbilimleri.com> adresinden 03.07.2009 tarihinde indirilmiştir.